

NOCTUA

SIVE

NOVA EX BIBLIOTHECA VETERINARIA

Kiadja a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Könyvtár, Levéltár és Múzeum

2007. június

11. évfolyam 2. szám

„Kivilágítva, elfeledve”

Pilinszky

Tolnay Sándor 220 évvel ezelőtt indította meg a hazai állatorvos-képzést. A kerek, de – a hagyományoknak megfelelően – fényes ünnepést nem érdemlő évforduló előtt tisztelgünk az állatorvos-történelem elkötelezett, s a fényes ünnepelés helyett a szolgálatot vállaló kutatójának, Mészáros M. Jánosnak a könyvével: *Az állatorvos-képzés 1818-tól 2004-ig elhunyt tanárainak és előadóinak sírjai*.

A kötet az egyik eredménye a szerző több évtizede folytatott, kitartó és precíz gyűjtőmunkájának, amelynek nyomán a *Magyar Állatorvosok Lapja* hasábjain, majd a könyvtár honlapján is megismerhettük az alábbi témaköröket:

- magyar állatorvosi érmek (<http://konyvtar.univet.hu/portre/plak/cim-plak.htm>),
- az állatorvosok hazai kitüntetései,
- az állatorvosok külföldi kitüntetései (<http://konyvtar.univet.hu/esources/kulfkitaljes.pdf>),
- magyar állatorvos-történelmi szobrok, emlékművek, emléktáblák és festmények (http://konyvtar.univet.hu/portre/arckepcd/cim_arc.htm),
- tanintézményünk tanárainak és előadóinak sírjai (<http://konyvtar.univet.hu/portre/sirop.pdf>).

Mészáros M. János szenvedélyes gyűjtő, s mint ilyen végtelen kitartással és tisztelettel

fordul passziójának tárgyai – a magyar állatorvos-történet nagyjai – felé. Fáradságot nem kímélve nyomoz, kutat, utánajár, amíg a legpontosabb adatokat megszerzi, hiszen a pontatlanság tiszteletlenség lenne. Annyiban azonban elüt a megszállottaktól, hogy nem a birtoklás, hanem gyűjteményének megosztása, közkinccsé tétele tölti el örömmel.

Szerencse, hogy minden területen számíthat a kollégák vagy az érintett külső szakemberek – jelen esetben a temetők – támogatására. A színes illusztrációk e-mailen, személyesen, levélben érkeznek kérésére az ország valamennyi pontjáról, és kiderül, milyen sok embert érdekelnek az általa összegyűjtött „kincsek”, milyen sokan kötődnek egy-egy nagy elődhöz. Ez úton is szeretnénk köszönetünket kifejezni támogatásukért.

A sírok esetében különösen fontosak a kötődések. Mint a könyvből kiderül, fájdalommal veszteségeink vannak ezen a téren: nem kereshetjük már fel Nádaskay Béla nyughelyét, csak bozótvágyó késsel törhetünk utat magunknak Raitsits sírjához, hogy csak két példát említsünk. A gyűjtőmunka „melléktermékeként” igyekeztünk áttekinteni a sírok állapotát, de arra nincs lehetőség, hogy min-

degyiket rendben is tartsuk. Ez csak a kar összefogásával sikerülhet. Ha arra gondolunk, hogy két évvel ezelőtti felhívásunkra milyen sok képpel, adattal jelentkeztek az állatorvosok, reménytelien látjuk a nyughelyek megőrzését, a kegyelettel emlékezőt.

Mészáros doktor rendületlenül dolgozik, hiszen az általa épített adatbázisok folyamatos karbantartást igényelnek. Az Állatorvos-tudományi Könyvtár, Levéltár és Múzeum az egyre szaporodó történelmi kérdések megválaszolásában mindig támaszkodhat közkinccsé tett adataira és önzetlen segítségére.

A júniusban megjelenő könyvet korlátozott példányszámban, az Állatorvos-tudományi Könyvtárban lehet megvásárolni vagy utánvétellel megrendelni. Ára: 1500,- forint. (O.É.)

OKTATÁS INFORMÁCIÓ-HIÁNNYAL

A pedagógusok több, mint 100 esztendeje hirdetik, hogy a probléma-alapú tanulás hatékonyabb, mint a befogadásra, biflázásra épülő, ún. „porosz utas” módszer, amelyhez mi itt Kelet-Európában hozzászoktunk. Az igazság, mint rendesen, valahol a két megközelítés között lehet. Talán nem teljesen ok nélkül érezzük úgy, hogy az oktatás hagyományos kereteinek „fellazulása” nem váltja be a hozzá fűzött reményeket, hogy finoman fogalmazzunk. Persze probléma-centrikusan – ha tetszik az információszerezést, -alkalmazást ösztönözve –, mintegy a háttérből irányítani a tanulási folyamatot jóval nehezebb,

mint prelegálni. Nehéz is lenne ezt elvárni a túlterhelt oktatóktól, akiknek a pedagógia „művészetére” is rá kellene hangolódniuk, pedig...

A probléma-alapú tanulás során az életből – állatorvosok esetében pl. a klinikumból – vett feladatok megoldását kiscsoportokra bízják. A hallgatók elemzik a problémát (megtanulják a pontos kérdés-feltevést), megállapítják, milyen területen hiányosak az ismereteik, majd ezeket a fehér foltokat igyekeznek önálló információ-kereséssel, ismeretszerzéssel, tanulással kiküszöbölni. A tanultakat megosztják a csoport többi tagjával, és az ismereteket a probléma megoldására alkalmazzák, ami egyben tudásuk próbája is. Természetesen az oktatók figyelemmel kísérik, hogy megfelelő irányba halad-e a problémamegoldás.

Milyen előnyökkel jár a probléma-alapú tanulás, még akkor is, ha a hagyományos oktatást csak színesítik vele? Fejlettebb információs készségeket igényel, így a hallgatók hamarabb felkeresik a könyvtárat, jobban elmélyednek a források használatában, járatosabbak az információforrások kritikus értékelésében, javul az ellentmondó adatok közötti választást is szolgáló ítéltőképességük, és fokozatosan megtanulják, hogyan ültessék át elméleti ismereteiket a gyakorlatba. A probléma-alapú tanulás során a hallgató nagy részben maga irányítja a tanulási folyamatot, ez által jóval nagyobb felelősséget is vállal saját fejlődéséért. Ösztönzi a nyitottságot, az önértékelő és kritikus, aktív hozzáállást a tanuláshoz.

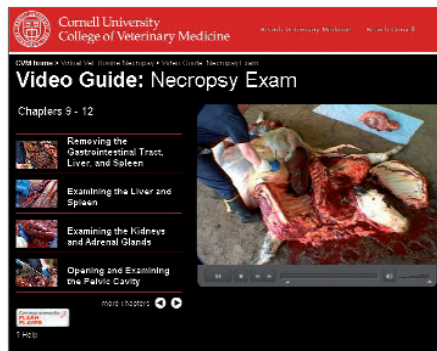
A különböző tanszékekre írandó hallgatói dolgozatok az oktatásnak ebbe az irányába mutatnak. Mivel az információ-szerzés, majd a mű kinyomtatása gyakorta a könyvtárban zajlik, látjuk az ezzel járó kínokat, de az elkészült mű feletti örömet is. Vajon kell-e jobb módszer arra, hogy a folyamatos önképzésre, önálló ismeretszerzésre, és persze a könyvtárhasználatra, ráneveljük a leendő állatorvosokat? (O. É.)

Ötletadó: Dodd, Lorna: The impact of problem-based learning on the information behavior and literacy of veterinary medicine students at University College Dublin. = The Journal of Academic Librarianship. 2007. 33. 2. 206-216.

TETEMREHÍVÁS

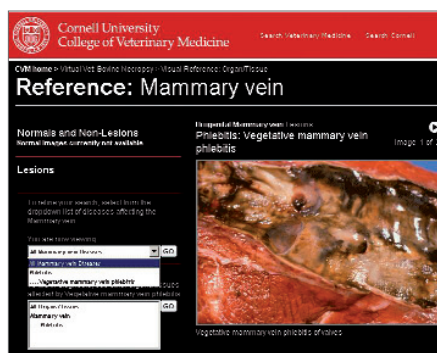
Nem véletlen, hogy a College of Veterinary Medicine, Cornell University (Ithaca, USA) évek óta vezeti az amerikai állatorvos-képző intézmények rangsorát. A szakmai színvonal szorosan összefügg a kar által nyújtott információs szolgáltatásokkal. Innen származik a széles körben használt *Consultant* diagnosztikai adatbázis, most pedig egy szarvasmarha-boncolással foglalkozó oktató és diagnosztikai csomagot tettek közzé a világhálón.

A *Virtual Vet: Bovine necropsy module* (<http://w3.vet.cornell.edu/virtualvet/>) videofelvételek segítségével lépésről lépésre mutatja be a helyszíni boncolás menetét, a mintavétel és -beküldés technikáját. Megtálalhatjuk az egészséges és kóros szövetek képét és szöveges leírását. Többféle keresési lehetőség biztosítja a diagnosztikus és oktatási felhasználást.

A *Boncolási vizsga* fejezetben bemutatják a bonceszközöket, a szövettani vizsgálatra szánt anyag előkészítésének menetét, és még a kések élezésének technikáját is. Ez után lépésről-lépésre nyomon követhetjük a boncolás és a mintavétel teljes menetét. A folyamatot minden egyes szervre bemutatógos videókat pontosabban értelmezhetővé teszik a szintén animált anatómiai „kiterők”, amelyek sematikus modelleken mutatják az éppen feltárt testtáját.

A következő rész az ismereteket *szövetek és szervek* alapján rendszerezi. Az ismételni kívánt szervekre kattintva választhatunk a szervet érintő lehetséges betegségek, elváltozások közül, és megjeleníthetők az ezeket ábrázoló képek.

A diagnózis felállítását segíti, hogy kereshetünk a feltételezett *betegségekre* is. Ebben az esetben is választhatunk kórképeket, tüneteket, majd az itt történt választás alapján az állóképeket mutató képernyőre jutunk. Külön menüben látjuk a szervet érintő egyéb betegségeket, amelyek megjelenítése elősegíti a differenciál diagnózist.

A „virtuális boncasztal” – mint ez Sótorny Péter *Anatomia canis*-ának sikere is bizonyít-

ja – nagy segítséget nyújthat a hallgatóknak a vizsgára történő felkészülésben, és talán a gyakorló állatorvosoknak is, ha gyors döntéshozatalra van szükségük. Csak kívánhatjuk, hogy a Cornell Egyetem által támogatott felkészülés után (az anyag használata mindenki számára ingyenes, csak regisztráció szükséges!) sok eleven szarvasmarhával találkozzanak majd az iskolapadból kikerülő állatorvosok. (O.É.)

RÉGMÚLT IDŐK ÁLLATORVOSLÁSA

Új rovatunkban a régmúlt idők állatorvoslásának mindennapjait, gondjait és nagy eseményeit szeretném megidézni, egy-egy cikk, könyv vagy levéltári anyag nyomán.

Kuruzslók 1885-ben

A XIX. század végére a magyar állatorvoslás sokat fejlődött, az egyre specializáltabb oktatás és a népes oktatógárda szavatolta az egyre tudományosabb munkát. A járásokban dolgozó állatorvosok kénytelenek voltak azonban megküzdeni a népi hiedelmekkel és a gyógyítók (kuruzslók) sokaságával. Voltak közöttük természetesen „egyszerű csalók” épp úgy, mint kovácsok, de még másrészen is akadt, aki ilyen módon próbálta keresetét kiegészíteni. Voltak ugyanakkor kontárok is, akik bár valamilyen iskolát elvégeztek, munkájukkal mégis rontották a tanult és lelki ismeretes állatorvosok hírnevét is.

Eperjesi Lajos állatorvos a következőképpen ír le egy esetet: „... *Esztergom megye Nyergesujfalu községében történt, hogy egy odavaló földbirtkosnak lova megbetegedett, s egy odavaló kovácsmester, a következő műtétet és gyógykezelést végezte el szegény állaton. A fültő mirigyen egy helyen a balnyaki viszérén pedig 2-3 helyen eret vágott; a száj kinyitására feszítő eszközöket is használva, az mégsem sikerült, hogy valamit beleöntsének, ezután jónak látta külsőleg megkísérelni valami gyógyeljárást, és bekente az állat egész testét vékony terpentinnel; s látván, hogy minden eddigi működése dugába ment, harmadnapra szakértőt hívtak, de már későn, mert az állat akkorra czélszerűbbnek látta a kuruzslóktól való féltében az állatorvos elől is párájának kiadásával megszökni.*”¹

A kuruzslók egy része igen nagy tiszteltettségnek örvendett azon a környéken, ahol munkálkodott, sőt akár rendes bért is kapott, amelyet kiegészítettek a „gyógyszerek” és érvágások eseti árai. Az állatorvos időnként meg is kaphatta: „*Nem tudnak az állatorvosok semmit, a falusi urosok sokkal többet tudnak.*”² A falusi babona igen erős volt ekkoriban és nemcsak a parasztság körében, hanem a jómódú és művelt személyek (akár

¹ Eperjesi Lajos: A kuruzslás áldozatai. In.: Veterinarius, 1885. 5. szám p. 153.

² Szervaczius Károly: Kuruzslók és kontárok I. In.: Veterinarius, 1885. 12. szám p. 372.

papok) között is. Így a következőkkel is lehetett állatot gyógyítani fizetségért: „A kólikát s ehhez hasonló betegségeket farzsábnak nevezik, melyet a következőleg gyógyítanak: A kuruzsló a földről követ vesz fel úgy, hogy azt látnia nem szabad; miután az állat gerinczét és kereszt táját háromszor vele megsimítja, a követ vissza teszi, úgy a mint azt fölvette. Ekkor a farkát fölemeli, egy járom pálczával háromszor a farka alá üt s valamit mormol e műtét alatt. Mikor ezt végezte a tulajdonostól megkéri a díjat, mely a műtétért kívánatik, s hazabocsátja azon megjegyzéssel, hogy az állat egy óra alatt megfog gyógyulni; ha meg nem gyógyul annak oka az, hogy elkésett s a betegség már a »vérinakba« költözött, honnan kivenni nem tudja senki.”³

Működésük még veszélyesebb volt az állatok járványos megbetegedéseinél, mert sokszor ameddig ők kezelték egy gazdaság jószágait, addig a tulajdonos nem hívta az állatorvost, vagy megtiltotta a belépését az istállóba.

Az állatorvosok hol több, hol kevesebb sikerrel akkor, és azóta is igyekeznek küzdeni, akár hatóságilag is, a kuruzslás ellen. (W. B.)

KITEKINTÉS

A folyóiratok régi számaint lapozgatva mindig meglepődünk a könyvismertetések gazdagságán, azon, hogy milyen széles körben tájékoztattak az akkori állatorvosok. Ezt a régi hagyományt szeretnénk feleleveníteni néhány mezőgazdasági, növénytanai témájú könyv rövid ismertetésével.

Haensch, G. – Haberkamp de Antón, G.: *Mezőgazdasági szótár. Budapest, Mezőgazda, 2001. 2. jav. kiadás*

A *Mezőgazdasági szótár* 6 nyelven (német, angol, francia, spanyol, magyar, orosz) több, mint 12 000 címszót tartalmaz, szisztematikus rendben. Témakörei: élelmiszer-ipari és mezőgazdasági alapismeretek, talajtan, általános biológia, genetika, növénytermesztés, legelőgazdálkodás, kertészet, szőlészet és borászat, állattenyésztés- és tartás, mezőgazdasági építmények és gépek, ökológus földművelés. A szisztematikus részt kiegészíti a név- és tárgymutató, valamint a latin nevek jegyzéke.

Dános Béla: *Farmakobotanika: a gyógynövénytan alapjai. Budapest, Argumentum, 2006. 3. jav. kiadás.*

Ez a kötet a növényrendszertan újszerű megközelítése, kemotaxonómiai szemléletet tükröz. A kötet a száraztestűek (Cormophyta) – harasztok, nyitva- és zárva-termők – képviselőire fókuszál, hisz a gyógynövények elsősorban ezek közül kerülnek ki. A kemotaxonómiai szemlélet a fejlődéstörténeti rend-

szertant az egyes taxonokból kimutatható kémiai vegyületek segítségével írja le. A könyv részletesen ismerteti a taxonokat, valamint felsorolja a drogot és ipari nyersanyagot szolgáltató egzotikus növényeket, és a mérgezést kiváltó, védett vagy veszélyeztetett fajokat. A szerző az ELTE és a SOTE egyetemi tanára.

Mátyás Csaba: *Erdészeti-termesztésvédelmi genetika. Budapest, Mezőgazda, 2002.*

A szerző szándéka, hogy más szakterületek képviselőinek a figyelmét az erdei fák sok tekintetben egyedülálló, és kevésbé ismert genetikai jellegzetességeire irányítsa, valamint annak bemutatása, hogy milyen lehetőségei vannak a természetes genetikai diverzitás megőrzésének a természetközeli erdőgazdálkodás feltételrendszerében. A fák, mint helyhez kötött élőlények, evolúciósan, genetikailag is különlegesen, hisz sok ezer évig egyazon helyen állva kell alkalmazkodniuk a változó, alakuló világhoz. A könyv nemzetközileg is első próbálkozás az erdei fajokkal kapcsolatban összegyűlt erdészeti genetikai ismeretek rendszerezésére.

Új beszerzéseinkről naprakész áttekintést kaphatnak a könyvtár honlapjáról:

<http://konyvtar.univet.hu/konyvtar/books.php>.
(M. K.)

FOTÓKIÁLLÍTÁS

Szemtől szembe címmel Varga Tamás állatorvostan-hallgató természetfotó kiállítását tekinthető meg a nyár végéig az Állatorvostudományi Könyvtárban.

NYÁRI NYITVA TARTÁS

A könyvtár 2007. július 2-től július 6-ig, majd augusztus 6-tól augusztus 24-ig **zárva**.

Július 9. és augusztus 3. között hétfőtől péntekig 8.30-tól 16 óráig, pénteken 9-től 13 óráig állunk az olvasók rendelkezésére.

KERESŐSULI 10.

Mi újság a csípőizületi diszplázia diagnosztikájában?

PubMed - keresés a MeSH segítségével

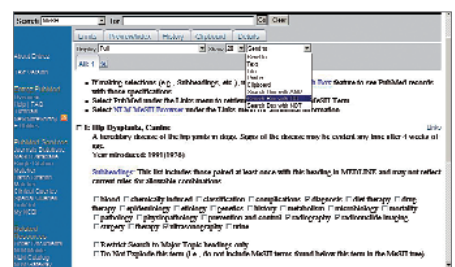
A **PubMed** (<http://www.pubmed.gov>) a National Library of Medicine humán orvosi adatbázisa, egyike a National Center for Biotechnology Information adatbázis-csoomagjának, amely a hatvanas évek közepén indult, de mára már korábbi cikkek éppen

úgy megtalálhatók benne, mint a még meg sem jelent, „in press” dolgozatok. Nagy előnye, hogy bárki számára 24 órán keresztül hozzáférhető. Az adatbázis fejlesztői komoly erőfeszítéseket tesznek azért, hogy minél több teljes szöveget is csatoljanak az adatbázis rekordjaihoz. Ennek érdekében saját, ingyenes elektronikus könyvtárat is építenek. Az állatorvosok közül elsősorban a kisállatgyógyászattal, a laborállatokkal, az élelmiszerbiztonsággal, a gyógyszer-tannal és a toxikológiával foglalkozók remélhetnek fontos találatokat, bár több nagyállatos folyóiratot is figyelnek.

A **PubMed**-ben jelenleg több, mint 14 millió rekord kereshető, ezért célszerű a pontos keresést biztosító tárgyszórendszerből választani a kereső kifejezéseket. A tárgyszórendszer jellegzetességeivel, használatával néhány perces angol nyelvű oktatófilmek segítségével ismerkedhetünk meg. A baloldali menüben kattintsunk a **MeSH Database** menüpontra. A megjelenő ablakban indíthatók az oktatófilmek és a keresés is.

Figyelem! Az ide beírt szavak a keresést pontosabbá tévő tárgyszavakhoz vezetnek, a rekordokat csak egy következő lépésben kapjuk meg!

Írjuk be a „hip dysplasia” kifejezést a kereső sorba. Három tárgyszót kapunk, amelyek közül az első a „hip dysplasia, canine”. A kifejezésre kattintva több lehetőségünk adódik: választhatunk a megadott szempontok (SUBHEADINGS) közül; eldönthetjük, hogy a „fő témákra” (MAJOR SUBJECT HEADINGS) korlátozzuk-e keresésünket; megtiltjuk-e, hogy a tárgyszó logikai alárendeltjeit is keresse a rendszer (DO NOT EXPLODE). Céljainktól függ, hogy mit választunk. Jelen esetben érdemes a diagnosztikához kapcsolódó altárgyszavakat „diagnosis, radiography, radionuclide imaging, ultrasonography” bejelölni, majd a tárgyszavak felett a legördülő menüből a „SEND TO SEARCHBOX WITH OR” parancsot választani.

Ez után a keresőablakban megjelennek a kereső szavak a kért OR (VAGY) kapcsolattal. Ebben az ablakban még módosíthatjuk kérdésünket, majd elvégezzük a keresést a „SEARCH PUBMED” gomb megnyomásával. 206 rekordot találtunk.

A találatok feletti legördülő menüben beállíthatjuk, hogy milyen formátumban, hány rekordot szeretnénk egyszerre megjeleníteni. Az alapértelmezett 20-as oldalak közül a másodikon találtunk először *ingyen, teljes szöveggel is elérhető cikket*, amit a tétel bal oldalán található, sárga színű lapokat

³ Szerváczius Károly: Kuruzslók és kontárok I. In.: Veterinarius, 1885. 12. szám p. 370.

jelképező ikonon megjelenő zöld (és/vagy narancssárga) csík jelez. Az ikonra kattintva elolvashatjuk a tartalmi kivonatot, a jobb felső sarokban pedig látjuk a teljes szöveghez

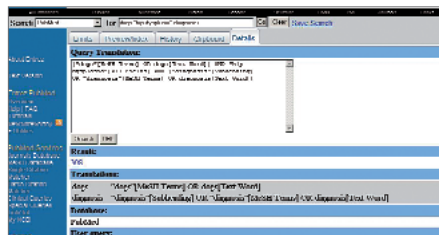

vezető gombot, a szolgáltató „logóját”.

Természetesen több kifejezést is kombinálhatunk a **MeSH adatbázis** használatakor. Megtehetjük, hogy külön keressük a „dogs”, a „hip dysplasia” és a „diagnosis” kifejezéseket, majd a „SEND TO SEARCHBOX WITH AND” parancssal összekapcsoljuk ezeket. Így kevesebb tételt kapunk, hiszen a speciális technikák kereséséről lemondunk. De

már az első oldalon megjelenik a teljes szöveget ígérő ikon:

Ha „ellenpróbaként” egyszerűen beírjuk a **PubMed** keresősorba (a **Search** utáni legördülő menüben láthatjuk, a sok közül melyik adatbázisban is mozgunk éppen) a „dogs »hip dysplasia« diagnosis” kifejezéseket, akkor jóval több, összesen 308 tételt kapunk. A részletek (DETAILS) föltre kattintva láthatjuk, hogy a rendszer meglehetősen jól értelmezi – és a tárgyszavakra is kiterjeszti – kérdésünket, még akkor is, ha az operátort is elhagyjuk.

Bár a **PubMed** intelligens keresője nagy csábítást és segítséget jelenthet a tapasztalatlan használó számára, érdemes a tárgyszavas, operátoros megközelítést választani, ha nem akarunk elsülyedni a felesleges tételek özönében.

Ha valóban csak az újdonságokra vagyunk kíváncsiak, egyszerűen a LIMITS föltre kattintunk, és a számos szűkítési lehetőség közül kiválasztjuk pl. az utolsó két évet.

